

Махун, Сергій. Биківня: бізнес на кістках — таємно розстріляли й тихо поховали : [минуло 70 років, як столичному НКВС було виділено ділянки в Дарницькому лісництві поблизу села Биківня] // Дзеркало тижня. — 2006.- 11-17 листоп. — С. 1, 21.

Биківня: бізнес на кістках — таємно розстріляли й тихо поховали

Автор: [Сергій МАХУН](#)

□□ Минуло 70 років відтоді, як рішенням київських землеупорядних служб столичному НКВС було виділено ділянки у 19-му і 20-му кварталах Дарницького лісництва поблизу села Биківня. Майже до самої окупації нацистами Києва у вересні 1941 року неподалік Чернігівського шосе в обстановці цілковитої таємності працював конвеєр НКВС із захоронення громадян — і це у країні, «где так вольно дышит человек». Методика єжовських, а згодом беріївських «соколів» була дуже простою: після розстрілу в Лук'янівській в'язниці та підвалах колишнього Жовтневого палацу культури тіла людей нічними рейсами «полуторок» перевозили до Биківнянського лісу.

Уперше завісу таємниці над злочинами комуністичного режиму відхилили такі ж самі злочинці — нацисти. Схожа трагедія відбувалася у сумнозвісній Катині, де енкаведисти розстріляли польську військову еліту. Лише після розвалу СРСР президент РФ (як правонаступниці Союзу) Борис Єльцин вибачився перед поляками. І так само, як у Катині, після визволення Києва всі злочини списали на нацистів, які поблизу Биківні — в Дарниці — утримували концтабір, де методично знищувалися радянські військовополонені. Державна комісія «із встановлення фактів кривавих розправ німецько-фашистських загарбників» працювала у 1944—1945 роках. Вже 1971 року друга за ліком Держкомісія підтвердила висновки першої: у Биківні поховані люди, замучені нацистами.

В роки перебудови ситуація змінилася, у пресі з'явилися неспростовні дані, що в Биківні поховані жертви сталінського режиму 1936—1941 років. Третя Держкомісія проігнорувала їх (УРСР за правління Щербицького вважалася «заповідником комунізму» навіть за часів загальної демократизації у советській імперії), й у травні 1988 року відкрили пам'ятник, на якому викарбували слова: «Вічна пам'ять. Тут поховано 6329 радянських воїнів, партизанів, підпільників, мирних громадян, закатованих фашистськими окупантами 1941—1943 рр.».

Лише після створення історико-просвітницького товариства «Меморіал» і нової хвилі фактів і свідчень, опублікованих у ЗМІ, горбачовська влада 8 грудня 1988 р. змушена була створити четверту Держкомісію. 1989 року комісія дійшла висновку, що у Биківні ховали жертв НКВД; назвали навіть кількість похованих — 6783. На монументі залишили слова «Вічна пам'ять». У биківнянському лісі знайшли останній притулок, за різними оцінками, від як мінімум восьми до ста тисяч осіб.

22 травня 2001 р. вийшла постанова Кабміну за №546 (за прем'єрства В.Ющенка) «Про створення Державного історико-меморіального заповідника «Биківнянські могили». Указом президента України №400 від 22 травня 2006 року заповіднику надано статус національного.

Хоч як це прикро, тема Биківні й досі залишається предметом різноманітних інсинуацій і спекуляцій. Про це розповідає голова київської міської організації товариства «Меморіал» імені Василя Стуса, в.о. заступника голови Українського інституту національної пам'яті Роман Круцик:

«Биківня — місце злочину, і роботи на цьому місці можливі лише після поновлення кримінальної справи. Відповідно до статті 14 Закону України «Про охорону культурної спадщини», з моменту виходу постанови №546 Кабміну територія поховань, хоч і не досліджена до кінця, перебуває під охороною цього закону.

Прокуратура УРСР 5 грудня 1988 р. порушила кримінальну справу за №50-0092. Постанова про закриття кримінальної справи №50-0092 від 25 червня 2001 року підписана старшим помічником військового прокурора Північного регіону України, полковником юстиції А.Амонсом.

І ось буквально за кілька місяців, у жовтні 2001 року, у Биківні розпочинаються самовільні розкопки. Проводила їх Державна міжвідомча комісія у справах увічнення пам'яті жертв війни і політичних репресій (відповідальний секретар — Віталій Казакевич) за присутності польської сторони. Без дозволу, без поновлення кримінальної справи. Я відразу почав бити на сполох, звернувся з листами до прокуратури, Кабміну, Верховної Ради, міліції... І що цікаво — розпочато розкопки 17 жовтня 2001 р. (як констатує Генпрокуратура України 19.03.2002 р. листом за №24—10256.02), але ж по дозвіл до Дарницького лісопаркового господарства пан Казакевич звернувся 18 жовтня, вже після початку розкопок. У відповіді йому читаємо: «Дарницький ліспаркгосп листом від 22.10.2001 №195 повідомив Казакевича В.В., що дозволить проведення робіт при умові погодження дозволу на їх проведення в Київграді». Після цього «факсом було передано в лісопаркове господарство копію дозволу від 9.10.2001 №1/26/01/2001 «на здійснення ексгумації та переховання останків осіб, полеглих внаслідок воєн, депортацій та політичних репресій», але у зв'язку з тим, що вищевказаний дозвіл не був підписаний представником Київської міськдержадміністрації», розкопки заборонили і попередили про незаконність проведення земляних робіт.

У зазначеному листі Генпрокуратура констатує, що «у ході їх проведення матеріальних збитків Дарницькому лісопарковому господарству, якому належить земельна ділянка, не заподіяно, а вказані роботи припинено». Звідкіля ж тоді на пагорбах 19—20 кварталів Дарницького лісництва взялося вісім символічних могил із хрестом та польською символікою?»

Оскільки далі піде мова про незаконні розкопки 2006 року, повідомляємо читачам, за якими дозволами мають проводитися такі роботи. Вражає те, що Державна міжвідомча комісія за чотири роки не спромоглася вивчити порядок надання дозволів на проведення земляних робіт, які регламентуються постановою Кабміну від 13.02.2002 р. за №316. У Пункті 9 читаємо: «До початку робіт науковий працівник, який отримав дозвіл на проведення археологічних розвідок, розкопок, повинен зареєструвати його в органі культурної спадщини» на території, де проводяться роботи, а також в органах виконавчої влади на місцях. Тобто в управлінні охорони культурної спадщини КМДА. Дозволи, одержані Казакевичем у Мінкультури й КМДА, мали бути зареєстровані в управлінні охорони культурної спадщини, інспекція якого видає ордер на проведення земляних робіт.

Та ось що констатує перевірка Рахункової палати України від 22.11.2005 р. за №28-4: «В порушення положень Інструкції про порядок пошуку та обліку місць поховання громадян іноземних держав, які загинули внаслідок воєн, депортацій та політичних

репресій на території України, Угоди між Урядом України і Урядом Республіки Польща про збереження місць пам'яті і поховання жертв війни і політичних репресій та Протоколу її реалізації, підписаного в м. Варшаві 13.03.99, ДП «Центр» за рахунок бюджетних коштів оплачено пошукові роботи СДП «Меморіали України» у с. Биківня, які виконувалися за зверненням польської сторони і мали бути нею оплачені, **чим завдано шкоди державі на суму 154,8 тис. гривень.**

Крім того, зазначені роботи у заповідній зоні здійснювалися з порушенням вимог Закону України «Про охорону культурної спадщини» та Інструкції про порядок пошуку та обліку місць поховання громадян іноземних держав, які загинули внаслідок воєн, депортацій та політичних репресій на території України, без дозволу та участі органів місцевої влади».

Продовжує Роман Круцик: «Будь-які розкопки чи то кримінального, чи археологічного характеру починаються з пошуку інформації в архівах. Чому я почав бити на сполох? Ось лист Шелепіна до Хрущова, де він пише: «В Комитете государственной безопасности при Совете Министров СССР с 1940 года хранятся учетные дела и другие материалы на расстрелянных в том же году пленных и интернированных офицеров, жандармов, полицейских, осадников, помещиков и т.п. лиц бывшей буржуазной Польши. Всего по решениям специальной тройки НКВД СССР было расстреляно 21857 человек, из них: в катынском лесу (Смоленская область) 4421 человек, в Старобельском лагере близ Харькова 3820 человек, в Осташковском лагере (Калининская область) 6311 человек, и 7035 человек были расстреляны в других лагерях и тюрьмах Западной Украины и Западной Белоруссии». І Биківні тут немає! Шелепін пише і про негативні наслідки можливої «расконспирации проведенной операции, со всеми нежелательными для нашего государства последствиями».

Коли я почав шукати, на яких підставах пан Казакевич проводив розкопки в Биківні, знайшов листа від 20.08.2001 р., надісланого на ім'я голови вищезгаданої Міжвідомчої комісії Володимира Гусакова польською Радою охорони пам'яті боротьби і мучеництва (за підписом генерального секретаря Анджея Пшевозьніка). Ось що там написано: «На основі знань, які ми здобули в ході слідства, веденого російською військовою прокуратурою, стверджено, що в Биківні під Києвом приховано тлінні останки польських громадян, у тому числі офіцерів, убитих київським НКВС в 1940—1941 рр. на основі рішення Політбюро ЦК ВКП (б) Радянського Союзу від 5 березня 1940 року. Цього самого рішення, на основі якого убито польських поліціантів і офіцерів Війська Польського в Катині, Харкові та Твері. Група, яка спочиває в Биківні, це біля 3500 поляків, які загинули на території України». Я зустрівся з Володимиром Ігнат'євим, слідчим у особливо важливих справах Київської міської прокуратури. Саме він виніс 1989 р. постанову, що в Биківні поховані жертви НКВД, а не нацистів. І він стверджує: «Ішла війна, люди емігрували, тікали, Польшу Гітлер і Сталін розгромили. Ми знайшли у 1989 р. останки 30 польських офіцерів. Тримали їх на Лук'янівці разом із жінками. Можна казати про трагічну загибель 100—150 поляків. Але 3500 офіцерів у Биківні — це міф».

А далі пан Пшевозьнік пише взагалі жахливі речі: «Факт приховання тлінних останків поляків у Биківні був підтверджений вже 1989 року під час зондувальних пошуків на цій території... Цю інформацію підтверджує також Військова прокуратура України, яка веде слідство, що стосується українських слідів катинського злочину». На чому ґрунтується звинувачення України чи українців у катинських розстрілах? Адже весь світ знає, що вони на совісті НКВС.

«Нині у Казакевича працює радник із юридичних питань — слідчий Військової прокуратури Андрій Амонс. Це він закривав кримінальну справу і не виконав розпорядження президента Л.Кучми. Це він 1999 року після прямої вказівки Леоніда Кучми проводити розкопки в Биківні в рамках поновлення кримінальної справи, зробив усе, щоб їх узагалі не проводити. Та коли перейшов працювати до комісії Казакевича, насмілювався вдатися до незаконних розкопок.

І ось, тільки-но Віктор Янукович став прем'єром, повторюються, мов дежа-вю, події 2001 року. Станом на 25 серпня 2006 року було виявлено 17 нових поховань. Ситуація вимагала негайного поновлення кримінальної справи з огляду на нові обставини. Попереднє слідство визнало Биківню місцем злочину. Розкопки пов'язані з людськими останками. Згідно зі статтею 192 КПК України, «коли виникне необхідність ексгумації трупа, слідчий складає про це постанову, яку затверджує прокурор. Труп виймається з місця поховання в присутності слідчого, судово-медичного експерта та двох понятих, про що складається протокол, який підписують усі зазначені особи». Результатом юридично не зафіксованих розкопок стала перекручена інформація у польських і вітчизняних ЗМІ, буцімто у Биківні знайдено 103 поховання польських офіцерів. Цю інформацію надала офіційна особа РП Анджей Пшевозьнік», — зазначив Роман Круцик.

Ми не заперечуємо той факт, що в Биківні поховані громадяни Польщі, зрештою, про це свідчать матеріали слідства. Ось витяг із постанови про закриття кримінальної справи від 25.06. 2001 р.: «В окремих похованнях були знайдені залишки людей, фрагменти військової форми, різні речі й документи військовослужбовців Війська Польського та громадян Польщі... В ході розслідування загальної кримінальної справи встановлено, що в Києві було поховано більше 270 офіцерів Війська Польського, колишніх громадян Польщі, що були репресовані».

Як виявила перевірка Рахункової палати, Державна міжвідомча комісія за десять років своєї роботи так і не забезпечила нормативними актами виконання Комплексної

програми пошуку і впорядкування поховань жертв війни та політичних репресій. Комісія не несе жодної відповідальності. Створено внутрішні інструкції, розпорядження, що суперечать законодавству та Конституції України.

І не випадково 11 серпня 2006 р. ГУ ОКС (Головним управлінням охорони культурної спадщини) КМДА укладено припис, де СДП «Меморіали України» пропонується «негайно припинити будь-які земляні роботи. В триденний термін надати до Головного управління охорони культурної спадщини письмове пояснення щодо проведення робіт та дозвільну документацію на проведення робіт». Підстави просто жахливі: **«Роботи проводяться з порушенням загальноприйнятої методики, а саме:**

— не ведеться польовий опис знахідок;

— відсутня нумерація поховань;

— відсутня фіксація (креслення);

— людські кістки не викладуються в антропологічному положенні біля кожної могили, а збираються в мішки без позначки номеру могили;

— відсутні представники місцевої влади, МВС, прокуратури, санітарної служби, судмедекспертизи».

□□ Роман Круцик: «Я так і не дочекався відповідей ні від Генеральної прокуратури, ні від Кабінету міністрів, хоча метою мого звернення було спрямувати розкопки у правове поле законодавства України та закріпити їх юридично для історії. Щоправда, надійшла відповідь самого Казакевича, на дії якого я скаржився, але в інші державні установи, де мої вимоги названо «маячнею», а мене самого — «провокатором». Правдивої відповіді як не було, так і немає. Тихо розстрілювали — і так само тихо «поховали» 28 жовтня 2006 року незаконні дії Державної міжвідомчої комісії. Дивує, як пану Казакевичу досі вдається називати секретаріат, Рахункову палату «корумпованими», вводити в оману

віце-прем'єр-міністра з гуманітарних питань Д.Табачника, народних депутатів».

З 1996 року існує ця комісія, але в Україні й донині немає банку даних військових поховань співвітчизників у державі і за кордоном, реєстру поховань жертв трьох Голодоморів та місць поховань жертв комуністичних репресій. Биківня давно відома. Та чому ж не розшукуються місця поховань у інших містах, містечках і селах України, яка пережила в минулому столітті жахливу цивілізаційну катастрофу?